

Shvatanje o djetetu i njegovom razvoju

Prvi dio moje knjige **Kompetencije vaspitača u igrolikom procesu** upoređuje tri kurikuluma predškolskog vaspitanja: Republike Srbije, Republike Srpske i Južnog Tirola

Prvi dio moje nedavno objavljene stručne knjige, *Kompetencije vaspitača u igrolikom procesu sažimanja teorije i prakse* odnosi se na komparaciju tri kurikuluma predškolskog vaspitanja i obrazovanja: **Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja Republike Srbije, Program predškolskog vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske i Uputstva za vaspitnu djelatnost u dječijim vrtićima Južnog Tirola – sjeverni dio Italije**(Anleitungen für die erzieherische Tätigkeit in den Kindergarten Südtirols).

Sadržaji o Shvatanju o djetetu i njegovom razvoju nisu naglašeni u **Programu predškolskog vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske**, može se reći, radi visoke didaktičke struktuiranosti istog. Sa druge strane, **Shvatanje od djetetu i njegovom razvoju** je među smjernicama vaspitne filozofije **Osnova programa Republike Srbije** koje su djelimično struktuiran kurikulum kao i **Uputstava za vaspitnu djelatnost Južnog Tirola** koja su minimalno struktuiran kurikulum.

1.DIJETE JE AKTIVNO BIĆE

Osnove programa – Dijete svoju aktivnost ispoljava u inicijativnosti, spontanim ponašanjima, u dječjoj igri kao osnovnom obliku samodjelatnosti djeteta.

Uputstva – Osnovna potreba djeteta jeste izraz njegove individualnosti, upoznavanje prirodne i društvene sredine, a te potrebe ostvaruju se kroz igru, koja djetetu nudi mnoge mogućnosti saznanja i sticanja iskustva.

2. DIJETE JE INTERAKTIVNO BIĆE

Osnove programa – Dijete je aktivni partner u socijalnim interakcijama, što ukazuje na to da je ono socijalno biće za čije su formiranje nužni sljedeći uslovi: socijalna sredina, interakcija i kultura.

Oblici interakcije jesu: **saradnja kroz zajedničke aktivnosti, komplementarno djelovanje, opozicija, konflikt i partnerstvo.**

Uputstva – U trećoj godini dijete otkriva svoju individualnost, pokazuje samostalnost u djelovanju, opažanju, predstavama, ispoljava svoje emocije i želje, stupa u govornu komunikaciju sa drugom djecom i odraslima. Isto tako, ispoljava jednaku težnju ka nezavisnosti što često vodi konfliktima. To ponašanje se definiše kao egocentrizam, a ispoljava se u sljedećem: na polju govora (opštenju sa govornim partnerom), predstavljanju prostora (pogrešna predstava u odnosu stvari), magičnom mišljenju (oživljavanje svih stvari) i neposrednom opažanju (osjećanja nasuprot logičnih misli).

3. DIJETE JE KREATIVNO BIĆE

Osnove programa -Kao aktivno i interaktivno biće, dijete je i kreativno biće. Znanja, modele ponašanja i vrijednosti koje postoje u njegovoj sredini dijete aktivno otkriva i konstituše, osposobljava se za diverzivna, divergentna i inovativna ponašanja.

Uputstva – Potrebu za kreativnim razvojem ličnosti dijete ispoljava ne samo kroz crtanje, igre uloga i sl. već kroz pretpostavku otkrića sopstvene ličnosti „**moga ja**“, koje za sve ljudske funkcije ima odlučujuću ulogu.

Dijete je aktivno biće, ono se igra, istražuje, ima svoj, njemu važan svijet, igra je znak raspoznavanja, interesovanja svakog djeteta, razmišljanja, djelovanja, odraz pažnje, emotivnog stanja i sl., koje ga čine onim što ono jedino jeste, osobeno biće, dijete kome je igra život, a život igra. Uputstva i Osnove polaze od aktivnosti djeteta koje sopstvenom akcijom i kontaktima sa sredinom prelazi na zahtjevniji nivo razvoja, na nivo interaktivnosti. Interaktivnost nosi najteže barijere u odrastanju djeteta. U većoj mjeri prevazilaženje negativnih pojava koje nosi interaktivnost zavisi od odraslih, roditelja, a potom vaspitača i drugih odraslih sa kojima se dijete susreće. Osnove programa navode oblike interakcije djeteta, Uputstva posebno ukazuju na sve oblike ispoljavanja egocentrizma. Prema Vukomanović(1989), „dijete je zavisno od roditelja koji ga moraju kontinuirano podržati u odrastanju da bi zadovoljilo svoje potrebe.“ Sve ovo ukazuje na značaj življenja djeteta i u kolektivu vršnjaka, tj. uključivanja djece u vrtić, kao jedan od puteva prevladavanja egocentrizma.

Dijete ne može samo sebi pomoći, odrasli iz nerazumijevanja, kako u porodici tako i u vrtiću, često etiketiraju ili kažnjavaju dijete, a problemi koje dijete ima, kako ističu Manojlović i Mladenović(2001), „*nisu sebičnost, već neka vrsta zarobljenosti sobom.*“ Navedeni razlozi ukazuju na neophodnost saradnje između roditelja, vaspitača i stručnjaka raznih profila, s ciljem da se djetetu pomogne u prevladavanju egocentrizma, naročito u primjerima sprečavanja nepoželjnih posljedica koje se u vrtićima manifestuju pojavama raznih poremećaja u ponašanju pojedine djece i sl. Mišljenja vaspitača koji se susreću sa ovim pojavama, uvažavaju se ili ne, angažovanje pedagoga

ili psihologa, defektologa itd. razlikuje se od ustanove do ustanove, što vodi zaključku da nema jedinstvenog stava na nivou predškolskog vaspitanja i obrazovanja društva, a što je važan nedostatak i Programa Republike Srpske, koji je sadržaj kurikuluma lišio ovog važnog segmenta socioemocionalnog razvoja djeteta. Važnost interakcije djeteta treba da ima svoje mjesto u sadržaju kurikuluma, kao i jasno definisanje sadržaja, ciljeva, aktivnosti i sl. u socijalnoemocionalnom aspektu razvoja djeteta, s obzirom na uzroke i pojave egocentrizma u području govora, mišljenja do egocentričnog djelovanja, neprimjerenog ispoljavanja i sl.

Važno je reći da je nedovoljna i edukacija vaspitača u području socioemocionalnog razvoja djeteta: na prostoru Republike Srpske nedostaju ciljani seminari, usavršavanja i sl. Postojeći seminari svode se na sumiranje već viđenog, a ukoliko je riječ o seminarima sa inovativnom tematikom, nema naznaka o primjeni u vrtićima, takvi seminari ne funkcionišu prema principu bumeranga i tu se, između četiri zida, nažalost-seminar i završava. Podsticajno okruženje, didaktička sredstva ili, kako ih u Uputstvima imenuju – obrazovni/vaspitni materijal, konkretni su primjeri stimulacije djeteta, a njihovim korišćenjem u različite svrhe djeca otkrivaju osobine, veze, različitosti na osnovu konkretne upotrebe, manipulisanja i sl. Sve to utiče na razvoj mišljenja i govora, u mnoštvu razmjene informacija dijete se ispoljava i u različitim domenima kreativnosti i stvaralaštva. Uloga vaspitača je značajna, on u većoj mjeri može podsticati, pomagati ili odmagati djetetu u igri, u nekoj aktivnosti, u eksperimentisanju, *“rješavanju”* neke planirane aktivnosti ili u nekim spontanijama, što najčešće pruža slobodna igra kada kreativnost jednog ili dvoje djece “povuče” veću grupu djece, te s posebnim uzbuđenjem i ponosom svako od njih želi da pokaže sopstveno rješenje.

To je faza otkrivanja suštine onoga čime se djeca bave u vrtiću. Neke ideje postaju inovacije pojedine djece, a često vrijeme i određeni uslovi identifikuju i njihovu darovitost. Podsticajno okruženje omogućavaju i posebno osmišljeni programi koji se primjenjuju u predškolskim ustanovama. Dobar primjer podsticajnih programa jeste **„NTC sistem učenja”** dr Ranka Rajovića koncipirani prema sistemu otvorenog vaspitanja koji se sprovode u mnogim gradovima u Srbiji kao i 16 država svijeta (uzrast od 4- 12 godina), ali nažalost još uvijek nedovoljno zastupljen, posebno u vrtićima u Republici Srpskoj. Važno je napomenuti da samo *Dječji vrtić “Cvrčak”* na Palama ima NTC licencu u ovom entitetu BiH.

Kreativnost se ispoljava u svim vaspitnoobrazovnim oblastima, u stvaralačkim igrama, fizičkim aktivnostima, perceptivno-motoričkim, likovnim, govornim, dramskim, saznavnim i sl. Podsticanje kreativnosti uslovljeno je sredinom u kojoj dijete boravi, u vrtiću su to didaktička sredstva, različiti materijali, literatura, slikovnice, odjeća za potencijalne dramske aktivnosti itd. Osim gotovih igračaka, didaktičkog materijala i sl. vaspitači djeci nude mnoštvo recikiranog materijala koji ima svoju motivacionu težinu jer djeca vole da se igraju s njima i eksperimentišu, te od takoreći otpadnih komada nekih materijala stvaraju smislene i funkcionalne predmete, igračke. Saradnja sa **roditeljima je nezaobilazna**, sve što se tiče dječjeg razvoja ne može biti zanemareno, te je i podsticanje kreativnosti djece jedan od uslova i partnerstva s roditeljima.

Primjeri tematskih radionica sa kompetentnim osobama iz različitih oblasti, roditeljima mogu dati smjernice u unapređivanju roditeljstva, s namjerom da imaju više uvida u dublji smisao dječje igre kao i da provode više vremena sa svojom djecom. Isto tako, osmišljene radionice sa djecom u vrtiću iz oblasti socioemocionalnog razvoja, može se reći da su nasušna potreba, obzirom na učestalije pojave različitih oblika neprimjerenog ophođenja između vršnjaka i sl. koje ukoliko se ne kanališu u vrtićkom uzrastu eskaliraju u školi, što dovodi do težih poremećaja. Sve pomenuto ukazuje na važnost edukacije vaspitača iz ovog područja, koja ne smije biti formalna već moralna i obavezujuća.

Collections

Autorski tekstovi